[2018] 14 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1161

ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ

ਬਨਾਮ

ਵਾਸਿਫ ਹੈਦਰ ਆਦਿ

(2014 ਦਾ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1702-1706)

ਦਸੰਬਰ 10, 2018

[ਐਨ.ਵੀ. ਬਨਾਮ ਰਮਨਾ ਅਤੇ ਮੋਹਨ ਐਮ. ਸ਼ਾਂਤਨਾਗੌਦਰ, ਜੇ.ਜੇ.]

ਪੀਨਲ ਕੋਡ, 1860 – ਧਾਰਾਵਾਂ 302 ਅਤੇ 307 ਆਰ/ਡਬਲਯੂ ਧਾਰਾਵਾਂ 149, 148 – ਬਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪੀਲ - ਪੀਡਬਲਯੂ -2- ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਲਗਭਗ 200-300 ਦੰਗਾਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਭੀੜ ਇੱਕ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਤਬਾਹੀ ਮਚਾ ਰਹੀ ਹੈ - ਪੀਡਬਲਯੂ -2 ਪੁਲਿਸ ਫੋਰਸ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸੀਨੀਅਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਨਾਲ ਘਟਨਾ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਵੱਲ ਵਧਿਆ - ਦੰਗਾਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਗੋਲੀਆਂ ਚਲਾਉਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸੀਨੀਅਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਗਏ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਸੱਟਾਂ ਕਾਰਨ ਦਮ ਤੋੜ ਦਿੱਤਾ - ਉੱਤਰਦਾਤਾ-ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ - ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ - ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ - ਕਿਹਾ: ਬਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਸਿਰਫ ਉਥੇ ਦਖਲ ਦੇਵੇਗੀ ਜਿੱਥੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਵਿਗਾੜ ਮੌਜੂਦ ਹੋਵੇ - ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਕਈ ਜਾਂਚ ਖਾਮੀਆਂ ਅਤੇ ਖਾਮੀਆਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜੋ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਤੱਕ ਜਾਂਦੇ ਹਨ - ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪਛਾਣ, 200-300 ਦੰਗਾਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਵਿੱਚੋਂ, 100% ਸੰਪੂਰਨਤਾ ਦੇ ਨਾਲ; ਘਟਨਾ ਵਾਲੀ

ਥਾਂ ਤੋਂ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਦੂਰੀ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਵੱਖਰੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਬਹੁਤ ਅਸੰਭਵ ਜਾਪਦਾ ਹੈ - ਟੈਸਟ ਆਈਡੈਂਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਪਰੇਡ (TIP) ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਜੇ ਨਹੀਂ, ਤਾਂ ਦੇਰੀ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਨਾ ਪਏਗਾ - ਹਾਲਾਂਕਿ, ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਨਾ ਸਿਰਫ TIP ਕਰਵਾਉਣ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਹੋਈ, ਬਲਕਿ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਨਹੀਂ ਸੀ - ਇਹ ਇਸਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਬਾਰੇ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ - ਅੱਗੇ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਦੋਸ਼ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 307 ਤਹਿਤ ਤੈਅ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਪਰ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਸਬੂਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ - ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸਬੂਤ ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ - ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੀ ਗਲਤੀ ਬਾਰੇ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਬੱਦਲ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਨੂੰ ਜੋੜਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ - ਸ਼ੱਕ, ਭਾਵੇਂ ਸਬੂਤ ਦੀ ਥਾਂ ਗੰਭੀਰ ਨਾ ਹੋਵੇ - ਜਾਂਚ ਦੀਆਂ ਖਾਮੀਆਂ ਨੇ ਨਿਰਦੋਸ਼ਤਾ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉੱਤਰਦਾਤਾ - ਗਲਤ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਸ਼ੱਕ ਦਾ ਲਾਭ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ - ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਿਗਾੜ ਨਹੀਂ - ਆਰਮਜ਼ ਐਕਟ ਅਤੇ ਵਿਸਫੋਟਕ ਪਦਾਰਥ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਬਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਕਾਲੀ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਵੀ ਦਖਲ ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ - ਆਰਮਜ਼ ਐਕਟ, 1959 - ਧਾਰਾਵਾਂ 25, 27 - ਵਿਸਫੋਟਕ ਪਦਾਰਥ ਐਕਟ, 1908 - ਧਾਰਾ 4, 15 - ਅਪਰਾਧਕ ਕਾਨੂੰਨ ਸੋਧ ਐਕਟ, 1932

XXXXXX

ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਦਿਆਂ ਅਦਾਲਤ ਨੇ

ਕਿਹਾ ਕਿ: 1.1 ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਕਈ ਜਾਂਚ ਖਾਮੀਆਂ ਅਤੇ ਖਾਮੀਆਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜੋ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਤੱਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, TIP ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਸੱਤ ਚਸ਼ਮਦੀਦਗਵਾਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪੰਜ ਨੇ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਕੀਤੇ ਦੋਸ਼ੀ-ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕੀਤੀ। ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 3 ਦੇ ਦੰਦ ਵੱਡੇ ਹਨ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 4 ਪੋਲੀਓ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਸਥਾਈ ਸਰੀਰਕ ਅਪੰਗਤਾ ਸੀ, ਪਰ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤੱਥ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਾ ਤਾਂ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। 200-300 ਦੰਗਾਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਵਿੱਚੋਂ ਚਾਰ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ-ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪਛਾਣ, 100% ਸੰਪੂਰਨਤਾ ਨਾਲ; ਘਟਨਾ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਤੋਂ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਦੂਰੀ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵੱਖਰੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਬਹੁਤ ਅਸੰਭਵ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 1 ਅਤੇ 2 ਦੀ TIP ਕਰਵਾਉਣ ਵਿੱਚ 55 ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਬੇਲੋੜੀ ਦੇਰੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 3 ਅਤੇ 4 ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ 03.08.2001 ਨੂੰ ਹੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਸੀ, ਪਰ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੇ 6 ਹਫਤਿਆਂ ਤੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਜਾਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਪਰ ਉਪਰੋਕਤ ਬੇਲੋੜੀ ਦੇਰੀ ਲਈ ਕੋਈ ਵਾਜਬ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। (ਪਾਰਸ 13, 14) [1168-D-H]

1.2 ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਸਬੂਤ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਲੁਕਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਟੀ.ਆਈ.ਪੀ. ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਜੇ ਨਹੀਂ, ਤਾਂ ਦੇਰੀ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਦੇਰੀ ਨਾਲ ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਪਰਦਾਫਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਨਾ ਸਿਰਫ TIP ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਹੋਈ, ਬਲਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਬਾਰੇ

ਕੋਈ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਹੈ। ਇਹ TIP ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਬਾਰੇ ਕਾਫ਼ੀ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 15] [1169-A-D]

1.3 ਦੂਜਾ, ਇਹ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਦੋ ਜ਼ਖ਼ਮ ਸਨ, ਇੱਕ ਐਂਟਰੀ ਸੀ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਦਾ ਜ਼ਖ਼ਮ ਸੀ, ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਅਸਥੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਗੋਲੀ ਅਜੇ ਵੀ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਅਸਥੀਆਂ 'ਚੋਂ ਗੋਲੀ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਰਿਪੋਰਟ ਨਾਲ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੀ, ਜਿਸ 'ਚ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਦਾ ਜ਼ਖ਼ਮ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਗੋਲੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਲਾਸ਼ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਉਪਰੋਕਤ ਤੱਥ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਰਿਪੋਰਟ ਅਤੇ F.S.L. ਰਿਪੋਰਟ ਦੋਵਾਂ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੇ। ਤੀਜਾ, ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ 20 ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਅਸਥੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਗੋਲੀ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਤੋਂ ਬਰਾਮਦ ਪਿਸਤੌਲ ਤੋਂ ਚਲਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਪਿਸਤੌਲ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਵੀ ਸ਼ੱਕੀ ਹੈ। (ਪਾਰਸ 16, 17) [1169-D-G]

XXXXXX

1.4 ਚੌਥਾ, ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਘਟਨਾ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਸਟੀਕਤਾ ਨਾਲ ਇਸ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ। ਪੰਜਵਾਂ, ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਮ੍ਰਿਤਕ

ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਜੋ ਉਸੇ ਘਟਨਾ ਵਿੱਚ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਗੋਲੀ ਲੱਗਣ ਨਾਲ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਛੇਵਾਂ, ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੁਤੰਤਰ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਵੀ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਸਰਕਾਰੀ ਗਵਾਹਾਂ ਤੋਂ ਮਿਲੇ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾ ਕਰਨਾ ਗਲਤ ਹੈ, ਪਰ ਸਮਝਦਾਰੀ ਦੀ ਮੰਗ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਸਖਤ ਜਾਂਚ ਦੀ ਵੇਦੀ 'ਤੇ ਪਰਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਸਰਕਾਰੀ ਗਵਾਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਦੋਸ਼ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 307 ਦੇ ਤਹਿਤ ਤੈਅ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਪਰ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਸਬੂਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਬਿਲਕੁਲ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉਪਰੋਕਤ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾ ਕੇ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। (ਪਾਰਸ 19-21) [1170-A-F]

1.5 ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਨੂੰ ਜੋੜਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੀ ਗਲਤੀ ਬਾਰੇ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਬੱਦਲ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਇੱਕ ਸ਼ੱਕ, ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਕਿੰਨਾ ਵੀ ਗੰਭੀਰ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਸਬੂਤ ਦੀ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦਾ, ਅਰਥਾਤ, "ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ" ਅਤੇ "ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ" ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਲੰਬੀ ਦੂਰੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੁਆਰਾ ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਆਪਣੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਰ ਕਰਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਉਪਰੋਕਤ ਜਾਂਚ ਖਾਮੀਆਂ ਦੇ ਸੰਚਿਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ-ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਬੇਕਸੂਰ ਹੋਣ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਗਲਤ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ੱਕ ਦਾ ਲਾਭ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਿਗਾੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਆਰਮਜ਼ ਐਕਟ ਅਤੇ

ਵਿਸਫੋਟਕ ਪਦਾਰਥ ਐਕਟ ਤਹਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਬਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਕਾਲੀ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਵੀ ਦਖਲ ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ। (ਪਾਰਸ 22, 24, 26 ਅਤੇ 27) [1170-F-G; 1171-B-F]

XXXXXX

ਬਨਾਰੈਡੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਕਰਨਾਟਕ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ (2018) 5 SCC 790; ਰਵਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਪਾਲ @ ਦਾਰਾ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਗਣਰਾਜ (2011) 2 SCC 490: [2011] 1 SCR 929; ਮੁਲਾ ਬਨਾਮ ਯੂ.ਪੀ. ਰਾਜ (2010) 3 SCC 508; ਕੈਲਾਸ਼ ਗੌਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਅਸਾਮ ਰਾਜ (2012) 2 SCC 34 - 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ।

ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ (2004) 10 SCC 699 - ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਕਾਨੂੰਨੀ ਕੇਸ ਹਵਾਲਾ		
(2018) 5 SCC 790	'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ	ਪੈਰਾ 12
[2011] 1 SCR 929	'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ	ਪੈਰਾ 12
(2010) 3 SCC 508	'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ	ਪੈਰਾ 15
(2004) 10 SCC 699	ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ	ਪੈਰਾ 22

(2012) 2 SCC 34	'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ	ਪੈਰਾ 23

ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ: 2014 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1702-1706
2004 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1419, 1430, 1518, 898 ਅਤੇ 2005 ਦੀ ਸਰਕਾਰੀ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 5270 ਵਿੱਚ ਇਲਾਹਾਬਾਦ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ 29.05.2009 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ।

ਦਿਨੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਗੋਸਵਾਮੀ, ਅੰਕੁਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਕੇ. ਲੁਈਕੰਗ ਮਾਈਕਲ, ਸੁਸ਼ੀਲ ਤੋਮਰ, ਆਸ਼ੂਤੋਸ਼ ਕੇ. ਸ਼ਰਮਾ, ਗਰਵੇਸ਼ ਕਾਬਰਾ, ਟੀ ਮਹੀਪਾਲ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਕਾਮਿਨੀ ਜੈਸਵਾਲ, ਮੁਹੰਮਦ ਇਰਸ਼ਾਦ ਹਨੀਫ, ਆਰਿਫ ਅਲੀ ਖਾਨ, ਆਦਿਲ ਸਿੱਦੀਕੀ, ਰਿਜ਼ਵਾਨ ਅਹਿਮਦ, ਸ਼ੇਖ ਮੌਲਾਲੀ ਬਾਸਾ, ਆਮਿਰ ਨਸੀਮ, ਨਈਮ ਇਲਿਆਸ, ਰਾਮ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਜਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਸਿਧਾਰਥ ਦਵੇ, ਫਾਰੂਖ ਰਸ਼ੀਦ, ਅਬੂ ਬਕਰ ਸ਼ਬਕ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਜ਼ੈਮਤੀਬੇਨ AO, ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਲਈ ਐਡਵੋਕੇਟਸ।

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੇਠ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਿਆ ਗਿਆ
ਐਨ.ਵੀ. ਰਮਨਾ, ਜੇ.

1. ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਆਗਿਆ ਰਾਹੀਂ ਇਹ ਅਪੀਲਾਂ ਇਲਾਹਾਬਾਦ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ 2004 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1419, 1430, 1518 ਅਤੇ 898 ਵਿੱਚ 29.05.2009 ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਆਮ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਾਨਪੁਰ ਵਿੱਚ ਸੈਸ਼ਨ ਮੁਕੱਦਮਾ ਨੰਬਰ 164/2002 ਮਿਤੀ 22.01.2004 ਅਧੀਨ ਧਾਰਾ 302, 149,

307, 149, 148 ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਤੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕਾਨੂੰਨ ਸੋਧ ਐਕਟ, 1932 ਦੀ ਧਾਰਾ 7 ਦੇ ਤਹਿਤ ਜਦੋਂ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਗਈ 2005 ਦੀ ਸਰਕਾਰੀ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 5270 ਵਿੱਚ ਆਰਮਜ਼ ਐਕਟ, 1959 ਦੀ ਧਾਰਾ 25 ਅਤੇ 27 ਅਤੇ ਵਿਸਫੋਟਕ ਪਦਾਰਥ ਐਕਟ, 1908 ਦੀ ਧਾਰਾਵਾਂ 4 ਅਤੇ 15 ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 1-ਉੱਤਰਦਾਤਾ (ਵਾਸਿਫ ਹੈਦਰ) ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰਨ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪੀਲ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਕਾਨਪੁਰ ਨੇ 2002 ਦੇ ਸੈਸ਼ਨ ਟ੍ਰਾਇਲ ਨੰਬਰ 143 ਅਤੇ 144 ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 1-ਉੱਤਰਦਾਤਾ (ਵਾਸਿਫ ਹੈਦਰ) ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

XXXXXX

2. ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਤੋਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਸੰਖੇਪ ਤੱਥ ਇਹ ਹਨ ਕਿ, ਜਦੋਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.2- ਐਸ.ਓ., ਪੀ.ਐਸ. ਮੂਲਗੰਜ, ਕਾਨਪੁਰ) ਹੋਰ ਪੁਲਿਸ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਪਰੇਡ ਕਰਾਸਿੰਗ 'ਤੇ ਡਿਊਟੀ 'ਤੇ ਸੀ, ਉਸਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਲਗਭਗ 200-300 ਦੰਗਾਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਭੀੜ ਚੌਬੇ ਗੋਲਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਤਬਾਹੀ ਮਚਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਤੁਰੰਤ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਪੁਲਿਸ ਫੋਰਸ ਅਤੇ ADM (ਵਿੱਤ ਅਤੇ ਮਾਲ)- ਸ਼੍ਰੀ ਚੰਦਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪਾਠਕ (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ "**ਮ੍ਰਿਤਕ**" ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਵਿੰਸ਼ੀਅਲ ਆਰਮਡ ਕਾਂਸਟੇਬਲਰੀ ("PAC") ਦਾ ਅੱਧਾ ਹਿੱਸਾ ਘਟਨਾ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਵੱਲ ਵਧਿਆ। ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਪੁਲਿਸ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਨਾਈ ਸਰਾਕ 'ਤੇ ਸੁਨੇਹਰੀ ਮਸਜਿਦ ਤੋਂ ਲਗਭਗ 100-150 ਦੀ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਸੀ ਤਾਂ ਦੰਗਾਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਗੋਲੀਆਂ ਚਲਾਉਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ, ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ

ਵਜੋਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਸਾਥੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਗਏ। ਅਮਨ-ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰਨ ਲਈ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬਚਾਅ ਵਿੱਚ ਫਾਇਰਿੰਗ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੋਣਾ ਪਿਆ। ਜਦੋਂ ਪੁਲਿਸ ਪਾਰਟੀ ਮਸਜਿਦ ਪਹੁੰਚੀ ਤਾਂ ਦੰਗਾਕਾਰੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਭੱਜ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਪੁਲਿਸ ਪਾਰਟੀ ਚੌਬੇ ਗੋਲਾ ਮੰਦਰ ਪਹੁੰਚੀ ਤਾਂ ਦੰਗਾਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕੁਝ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਲੁੱਟ ਲਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਅੱਗ ਵੀ ਲਗਾਈ ਸੀ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲੀ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੇ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਗੋਲੀ ਲੱਗਣ ਕਾਰਨ ਦਮ ਤੋੜ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ, 2001 ਦਾ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ., ਕੇਸ ਕ੍ਰਾਈਮ ਨੰਬਰ 7 ਅਣਪਛਾਤੇ 200-300 ਦੰਗਾਕਾਰੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ 16.03.2001 ਨੂੰ ਰਾਤ 8.05 ਵਜੇ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

3. ਉਸੇ ਰਾਤ ਜਾਂਚ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਾਸ਼ ਨੂੰ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਲਈ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਘਟਨਾ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਦਾ ਨਿਰੀਖਣ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸਾਈਟ ਪਲਾਨ ext. Ka-6 ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਅਸਥੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇੱਕ ਗੋਲੀ ਨੂੰ ਫੋਰੈਂਸਿਕ ਜਾਂਚ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

4. 02.08.2001 ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 2-ਉੱਤਰਦਾਤਾ (ਮੁਮਤਾਜ਼ ਉਰਫ ਮੌਲਾਨਾ) ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਪੁਲਿਸ ਕਾਨਪੁਰ ਲੈ ਕੇ ਆਈ ਸੀ। 04.08.2001 ਨੂੰ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 1-ਉੱਤਰਦਾਤਾ (ਵਾਸਿਫ ਹੈਦਰ) ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 3-ਉੱਤਰਦਾਤਾ (ਹਾਜੀ ਅਤੀਕ) ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 4-ਉੱਤਰਦਾਤਾ (ਸਫਤ ਰਸੂਲ) ਨੂੰ ਕ੍ਰਮਵਾਰ 17.09.2001 ਅਤੇ 18.09.2001 ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਟੈਸਟ ਪਛਾਣ ਪਰੇਡ (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ "**TIP**" ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ

ਹੈ) 27.09.2001 ਨੂੰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੇਲ੍ਹ, ਕਾਨਪੁਰ ਵਿਖੇ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਜਾਂਚ ਪੂਰੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

XXXXXX

5. ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਬੇਕਸੂਰ ਹੋਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਹੀ ਅਤੇ ਉਸ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 313 ਤਹਿਤ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਬਿਆਨਾਂ ਵਿੱਚ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ TIP ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਬੇਹੱਦ ਦੇਰੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸਰਕਾਰੀ ਗਵਾਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਜਾਂ ਕੰਮ ਵਾਲੀਆਂ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਮਿਲਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਬਾਅਦ ਦੀ ਪਛਾਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਨਿਸ਼ਾਨਬੱਧ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਤੱਥ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਰਦੇ (ਬਾਪਰਦਾ) ਵਿੱਚ ਲੁਕਾ ਕੇ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ, TIP ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਫੋਟੋਆਂ ਲਈਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿਖਾਈਆਂ ਸਨ। ਇਹ TIP ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਬਾਰੇ ਕਾਫ਼ੀ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਦੋਸ਼ੀ-ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਹੈ ਕਿ, ਜਦੋਂ ਪੁਲਿਸ ਅਸਲ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਦੋਸ਼ੀ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਿਛੋਕੜ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸੀ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਵਿੱਚ ਝੂਠੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਫਸਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।

6. 22.01.2004 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ, ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਸੰਸਕਰਣ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ,

ਦੋਸ਼ੀ	**ਚਾਰਜ**	**ਸਜ਼ਾ**
[1]. ਵਾਸਿਫ ਹੈਦਰ [A-1] [2]. ਮੁਮਤਾਜ਼ ਉਰਫ ਮੌਲਾਨਾ [A-2] [3]. ਹਾਜੀ ਅਤੀਕ [A-3] [4]. ਸਫਤ ਰਸੂਲ [A-4]	ਧਾਰਾ 302/149 ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ.	ਉਮਰ ਕੈਦ
	ਧਾਰਾ 307/149 ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ.	5 ਸਾਲਾਂ ਲਈ ਸਖ਼ਤ ਕੈਦ
	ਧਾਰਾ 148	ਸਾਲ ਲਈ ਸਖ਼ਤ ਕੈਦ
	ਧਾਰਾ 7 ਅਪਰਾਧਿਕ ਕਾਨੂੰਨ ਸੋਧ ਐਕਟ	3 ਮਹੀਨਿਆਂ ਲਈ ਸਖ਼ਤ ਕੈਦ
	ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 395, 397, 436 ਅਤੇ 153A ਤਹਿਤ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।	
ਵਾਸਿਫ ਹੈਦਰ [A-1]	ਆਰਮਜ਼ ਐਕਟ, 1959 ਦੀ ਧਾਰਾ 25 ਅਤੇ 27 ਅਤੇ ਵਿਸਫੋਟਕ ਪਦਾਰਥ ਐਕਟ, 1908 ਦੀ ਧਾਰਾ 4 ਅਤੇ 15 ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।	

XXXXXX

7. ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਦੋਸ਼ੀ-ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ। ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ 'ਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪਾਇਆ ਕਿ ਨਾ ਸਿਰਫ ਸਰਕਾਰੀ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਵਿਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਮੌਜੂਦ ਹਨ, ਬਲਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਦੀ ਘਾਟ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਬਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਜਾਂਚ ਵਿਚ ਖਾਮੀਆਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਬਹੁਤ ਸ਼ੱਕੀ ਸੀ ਅਤੇ TIP ਨੂੰ "ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ" ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਰਾਹੀਂ ਦੋਸ਼ੀ-ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਆਪਣੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ।

8. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਸਾਰੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

9. ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਸ੍ਰੀ ਦਿਨੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਗੋਸਵਾਮੀ ਨੇ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦੇ ਕੇਸ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ-ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਉਚਿਤ ਸਾਵਧਾਨੀ ਵਰਤਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸਰਕਾਰੀ ਗਵਾਹਾਂ ਨੇ ਪਛਾਣ ਪਰੇਡ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਵੀ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਛਾਣ ਕੀਤੀ ਸੀ। TIP ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ, ਕੌਂਸਲ ਨੇ ਇਹ ਵੀ

ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਕਿ, TIP ਨੂੰ ਆਯੋਜਿਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਬੇਲੋੜੀ ਦੇਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ-ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਚਾਰਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ TIP 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਾ ਕਰਕੇ ਗੰਭੀਰ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਖਰਾਬ ਕਰਨ ਲਈ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ, ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਦੋਸ਼ੀ-ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਸਬੂਤ ਮੌਜੂਦ ਹਨ, ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ।

10. ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਮੁਲਜ਼ਮ-ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1, 3 ਅਤੇ 4 ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਈ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਕਾਮਿਨੀ ਜੈਸਵਾਲ ਨੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਬਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸਾਰੀ ਕਹਾਣੀ ਦੋਸ਼ੀ-ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ 'ਤੇ ਟਿਕੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਸ਼ੱਕੀ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਗਵਾਹ ਘਟਨਾ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਸਨ, ਤਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ-ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਉਹ ਵੀ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹੁਲੀਆ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਜਾਂ 200-300 ਦੰਗਾਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਭੀੜ ਵਿੱਚੋਂ ਵੱਖਰੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾਂ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, TIP ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਵਿੱਚ ਬੇਹੱਦ ਦੇਰੀ ਹੋਈ ਜੋ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਘਾਤਕ ਸੀ।

XXXXXX

11. ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਮੁਲਜ਼ਮ-ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ, ਸ਼੍ਰੀ ਸਿਧਾਰਥ ਦਵੇ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ-ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਸਹਿ-ਮੁਲਜ਼ਮ ਦੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦੇ ਕਾਰਨ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਘਸੀਟਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਅਤੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਅਪਰਾਧਿਕ ਸਬੂਤ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਹੈ।

12. ਪਾਰਟੀਆਂ ਲਈ ਸਿੱਖਿਅਤ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰੇ ਸੁਣੇ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਅਸੀਂ ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਬਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਸਿਰਫ ਉੱਥੇ ਦਖਲ ਦੇਵੇਗੀ ਜਿੱਥੇ ਤੱਥ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਵਿਗਾੜ ਮੌਜੂਦ ਹੈ (**ਦੇਖੋ ਬਨਾਰੈਡੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਕਰਨਾਟਕ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ,** (2018) 5 SCC 790)। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਬਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਬੇਗੁਨਾਹ ਹੋਣ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਹੋਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ (ਦੇਖੋ **ਰਵਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਪਾਲ @ ਦਾਰਾ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਗਣਰਾਜ,** (2011) ਪੈਰਾ 94 ਵਿੱਚ 2 SCC 490)।

13. ਅਸੀਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਬਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਆਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਕਈ ਜਾਂਚ ਖਾਮੀਆਂ ਅਤੇ ਖਾਮੀਆਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਤੱਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਵਿੱਚ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕਰਾਂਗੇ।

14. ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਇਹ ਨੋਟ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਹੈ ਕਿ TIP ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਸੱਤ ਚਸ਼ਮਦੀਦਗਵਾਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪੰਜ ਨੇ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਕੀਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕੀਤੀ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 3-ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ ਦੇਖਿਆ, ਹਾਜੀ ਅਤੀਕ ਦੇ ਦੰਦ ਵੱਡੇ ਹਨ,

ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 4-ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਸਫਤ ਰਸੂਲ ਪੋਲੀਓ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਸੀ ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਸਥਾਈ ਸਰੀਰਕ ਅਪੰਗਤਾ ਸੀ, ਪਰ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤੱਥ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਾ ਤਾਂ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। 200-300 ਦੰਗਾਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਵਿੱਚੋਂ ਚਾਰ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ-ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪਛਾਣ, 100% ਸੰਪੂਰਨਤਾ ਨਾਲ; ਘਟਨਾ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਤੋਂ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਦੂਰੀ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵੱਖਰੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਬਹੁਤ ਅਸੰਭਵ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 1 ਅਤੇ 2 ਦੀ TIP ਕਰਵਾਉਣ ਵਿੱਚ 55 ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਬੇਲੋੜੀ ਦੇਰੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 3 ਅਤੇ 4 ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ 03.08.2001 ਨੂੰ ਹੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਸੀ, ਪਰ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੇ 6 ਹਫਤਿਆਂ ਤੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਜਾਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਪਰ ਉਪਰੋਕਤ ਬੇਲੋੜੀ ਦੇਰੀ ਲਈ ਕੋਈ ਵਾਜਬ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

XXXXXX

15. ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦੇਣ ਲਈ ਕੋਈ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਲੁਕਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ, ਡੀ.ਡਬਲਯੂ.3, ਮੁਹੰਮਦ ਸ਼ਮੀਮ ਸਿੱਦੀਕੀ ਪੁਲਿਸ ਦਫ਼ਤਰ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਪਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਨਰਲ ਡਾਇਰੀ ਵਿੱਚ ਇਹ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 2- ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਮੁਮਤਾਜ਼ ਉਰਫ ਮੋਲਾਨਾ ਨੂੰ ਬਾਪਰਦਾ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਬੇਲੋੜੀ ਦੇਰੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸਰਕਾਰੀ ਗਵਾਹਾਂ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ-ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਜਾਂ ਕੰਮ ਵਾਲੀਆਂ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਦੇਖਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਜੋ ਬਾਅਦ ਦੀ ਪਛਾਣ ਲਈ

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਨਿਸ਼ਾਨਬੱਧ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 1-ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਵਾਸਿਫ ਹੈਦਰ ਨੇ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 313 ਤਹਿਤ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ, TIP ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸਨੂੰ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਦੀਆਂ ਫੋਟੋਆਂ ਅਤੇ ਵੀਡੀਓ ਟੇਪ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। **ਮੁਲਾ ਬਨਾਮ ਯੂ.ਪੀ. ਰਾਜ ਵਿੱਚ**(2010) 3 SCC 508 ਪੈਰਾ 55, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇੱਕ TIP ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਜੇ ਨਹੀਂ, ਤਾਂ ਦੇਰੀ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਦੇਰੀ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਆਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਨਾ ਸਿਰਫ TIP ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਹੋਈ, ਬਲਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਹੈ। ਇਹ TIP ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਬਾਰੇ ਕਾਫ਼ੀ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

16. ਦੂਜਾ, ਇਹ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਦੋ ਜ਼ਖ਼ਮ ਸਨ, ਇੱਕ ਐਂਟਰੀ ਸੀ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਦਾ ਜ਼ਖ਼ਮ ਸੀ, ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਅਸਥੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਗੋਲੀ ਅਜੇ ਵੀ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਐਫ.ਐਸ.ਐਲ. ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਗੋਲੀ ਸੜ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਛਾਲੇ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਨ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਅਸਥੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਗੋਲੀ ਦੀ ਇਹ ਬਰਾਮਦਗੀ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਰਿਪੋਰਟ ਨਾਲ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਦਾ ਜ਼ਖ਼ਮ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਗੋਲੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਉਪਰੋਕਤ ਤੱਥ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਰਿਪੋਰਟ ਅਤੇ ਐਫ.ਐਸ.ਐਲ ਰਿਪੋਰਟ ਦੋਵਾਂ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੇ।

17. ਤੀਜਾ, ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ 20 ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਅਸਥੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਗੋਲੀ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ-ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਵਾਸਿਫ ਹੈਦਰ ਕੋਲੋਂ ਬਰਾਮਦ ਪਿਸਤੌਲ ਤੋਂ ਚਲਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਪਿਸਤੌਲ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਵੀ ਸ਼ੱਕੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਕੇਸ ਇਸ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਦੋਸ਼ੀ ਵਾਸਿਫ ਹੈਦਰ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚੋਂ 380 ਬੋਰ ਦਾ ਪਿਸਤੌਲ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਪੀਡਬਲਯੂ2-ਐਸ.ਓ., ਰਾਜੇਂਦਰ ਧਰ ਦਿਵੇਦੀ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇਕ .320 ਬੋਰ ਪਿਸਤੌਲ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਵਾਧੂ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਵਾਸਿਫ ਹੈਦਰ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚੋਂ .380 ਬੋਰ ਦੀਆਂ ਦੋ ਪਿਸਤੌਲਾਂ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ।

XXXXXX

18. ਚੌਥਾ, ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਘਟਨਾ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਸਟੀਕਤਾ ਨਾਲ ਇਸ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਨੇ ਘਟਨਾ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਸੁਨੇਹਰੀ ਮਸਜਿਦ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.2 ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੋਣ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ, ਇਹ ਘਟਨਾ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਨੂਰਾਨੀ ਮਸਜਿਦ ਵਿੱਚ ਵਾਪਰੀ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ, ਦੋ ਸਾਈਟ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਘਟਨਾ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਨੂਰਾਨੀ ਮਸਜਿਦ ਦਰਸਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ।

19. ਪੰਜਵਾਂ, ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ, ਜੋ ਉਸੇ ਘਟਨਾ ਵਿੱਚ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਗੋਲੀ ਲੱਗਣ ਨਾਲ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਉਪਰੋਕਤ ਪੀੜਤ ਦੀ ਸੱਟ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਵੀ ਅਸਮਰੱਥ ਸੀ। ਅਜਿਹੀ ਅਸਫਲਤਾ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਕੇਸ ਲਈ ਘਾਤਕ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਘਟਨਾ ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੈ। ਇਹ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਰਾਮ-ਚੰਦਰ ਦੇ ਨਿਯਮਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੇ ਉਸ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ।

20. ਛੇਵਾਂ, ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੁਤੰਤਰ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਵੀ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਸਰਕਾਰੀ ਗਵਾਹਾਂ ਤੋਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾ ਕਰਨਾ ਗਲਤ ਹੈ, ਪਰ ਸਮਝਦਾਰੀ ਦੀ ਮੰਗ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਸਖਤ ਜਾਂਚ ਦੀ ਵੇਦੀ 'ਤੇ ਪਰਖਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ । ਉਪਰੋਕਤ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਸਰਕਾਰੀ ਗਵਾਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ।

21. ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਦੋਸ਼ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 307 ਤਹਿਤ ਤੈਅ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਪਰ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਸਬੂਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਬਿਲਕੁਲ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲੈਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉਪਰੋਕਤ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾ ਕੇ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।

22. ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਤੁਰੰਤ ਅਪੀਲਾਂ ਵਿੱਚ, ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਨੂੰ ਜੋੜਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਦੋਸ਼ੀ-ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਬਾਰੇ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਬੱਦਲ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਹ ਇੱਕ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਤ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ੱਕ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਕਿੰਨਾ ਵੀ ਗੰਭੀਰ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਸਬੂਤ ਦੀ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦਾ, ਅਰਥਾਤ, "ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ" ਅਤੇ "ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ" ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਲੰਬੀ ਦੂਰੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਰ ਕਰਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ (ਦੇਖੋ **ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ,** (2004)10 SCC 699)।

23. ਕੈਲਾਸ਼ **ਗੌਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਅਸਾਮ ਰਾਜ**, (2012) 2 SCC 34 ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ,

XXXXXX

ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਵਾਸਿਫ ਹੈਦਰ ਆਦਿ [ਐਨ. ਵੀ. ਰਮਨਾ, ਜੇ.] 1171

"44. **ਇਹ ਸਵੈ-ਸਿੱਧ ਹੈ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਰੁੱਧ ਆਪਣਾ ਕੇਸ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਬੂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅਪਰਾਧਿਕ ਨਿਆਂ ਸ਼ਾਸਤਰ ਲਈ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਚਾਹੇ ਅਪਰਾਧ ਫਿਰਕੂ ਗੜਬੜ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।** ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ, ਜਦੋਂ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮੇ ਅਤੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਗੱਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਨਿਯਮਾਂ

ਅਤੇ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦਾ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕੇਸ ਜਾਂ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ..."

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

24. ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਉਪਰੋਕਤ ਜਾਂਚ ਖਾਮੀਆਂ ਦੇ ਸੰਚਿਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ-ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਬੇਕਸੂਰ ਹੋਣ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਗਲਤ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ੱਕ ਦਾ ਲਾਭ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

25. ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਸੀਂ ਦੋਸ਼ੀ-ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕਥਿਤ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਡਿਊਟੀ ਨਿਭਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਸੀਨੀਅਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਜਾਨ ਗੁਆਉਣ ਦੇ ਮੰਦਭਾਗੇ ਤੱਥ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਕਿ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਖਾਮੀਆਂ ਨੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਕਸੂਰਵਾਰਤਾ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਅਸਮਰੱਥ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਦੋਸ਼ੀ ਤੋਂ ਇਹ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਕਿ ਉਹ ਇਕ ਅਸਫਲ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਆਪਣੀ ਬੇਗੁਨਾਹੀ ਛੱਡ ਦੇਵੇਗਾ, ਜੋ ਜਾਂਚ ਦੀਆਂ ਕਮੀਆਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਅਯੋਗ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ੱਕ ਦਾ ਲਾਭ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

26. ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਿਗਾੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਾਰਨਾਂ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਬਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਪੀਲਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਛੁਕ ਨਹੀਂ ਹੈ।

27. ਅਸੀਂ 2014 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1706 ਵਿੱਚ ਆਰਮਜ਼ ਐਕਟ ਅਤੇ ਵਿਸਫੋਟਕ ਪਦਾਰਥ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਬਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਕਾਲੀ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਦੇ ਇਛੁੱਕ ਨਹੀਂ ਹਾਂ।

28. ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਅਪੀਲਾਂ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਬਕਾਇਆ ਅਰਜ਼ੀਆਂ, ਜੇ ਕੋਈ ਹਨ, ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਵੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਦਿਵਿਆ ਪਾਂਡੇ ਅਪੀਲ ਖਾਰਜ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ: - ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਨ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ।

Prabhat Kiran, Advocate
D/923/2000
Bar Council of Delhi